

ВЗАЄМОДІЯ ШКОЛИ І СІМ'Ї: ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Н. А. Беседа

Незаперечною є істина, що майбутнє нації значною мірою залежить від здоров'я молодого покоління. У зв'язку із цим нині перед школою гостро постає проблема навчання учнів здорового способу життя. Зазначимо, що фундамент формування в дітей життєвих навичок закладається у віці 6 – 15 років, як підтверджує теорія розвитку особистості. Це означає, що забезпечення в школі сприятливих умов для збереження і зміцнення здоров'я дітей, застосування вчителями здоров'язбережувальних технологій, а також плідна співпраця між педагогами та батьками створять підґрунтя для виховання нової генерації, яка має високий рівень готовності до реалізації валеологічних умінь. Підкреслимо, що тільки завдяки спільним зусиллям педагогів, учнів та їх батьків можна досягти бажаного результату в галузі збереження і зміцнення здоров'я школярів.

В. Бобрицька підтверджує необхідність роботи педагогічного колективу з батьками, тобто "залучення до співпраці батьків як помічників і порадників у визначенні пріоритетних напрямів розвитку та навчання молоді" [5, с. 301].

У цьому контексті заслуговують на увагу праці І. Зайченка, М. Фіцули, Н. Волкової, Т. Бойченко, Н. Колотій, А. Царенка, де висвітлені основи взаємодії родини і школи під час виховання дітей та підлітків. Дослідники наголошують, що тільки за умов узгодженості взаємодії батьків і вчителів та вибору єдиної лінії виховного впливу на учнів можна досягти високих результатів у вихованні школярів. Особливо це стосується зміцнення в учнів потреби бути здоровим і удосконалювати свої уміння здоров'язбереження у повсякденному житті.

У зв'язку із цим метою статті є обґрунтувати доцільність співпраці між школою та родиною під час формування здоров'язбережувального освітнього простору в сучасній школі.

Відповідно до мети нами визначені такі завдання:

1. Дослідити теоретичне підґрунтя взаємодії школи і родини у напрямі здоров'язбереження учнів.

2. Розробити план заходів для оптимізації співпраці між учителями і батьками під час навчання учнів навичок здорового способу життя.

Відповідно до окреслених вище завдань нами розроблений проект взаємодії школи і сім'ї, який внесений у перспективний план Полтавської загальноосвітньої школи № 11, базується на головних принципах взаємодії родини і загальноосвітньої школи і спрямований на підвищення культури здоров'я учнів у школі й удома.

Досліджується сутність взаємодії педагогічного колективу із батьківською громадськістю під час формування здоров'язбережувального освітнього середовища в сучасній школі. Обґрунтована об'єктивна потреба підвищення педагогічної культури батьків у галузі збереження і зміцнення здоров'я дітей та підлітків. Схарактеризовані провідні принципи співпраці школи з родиною та форми методичної роботи з батьками задля покращення якості навчання школярів навичок здорового способу життя.

Исследуется сущность взаимодействия педагогического коллектива с родительской общественностью при формировании здоровьесберегающей образовательной среды в современной школе. Обоснована объективная необходимость повышения педагогической культуры родителей в области сохранения и укрепления здоровья детей и подростков. Охарактеризованы ведущие принципы сотрудничества школы с семьей и формы методической работы с родителями для улучшения качества обучения школьников навыкам здорового образа жизни.

The essence of the pedagogical staff interaction with the parent community in the formation health-saving educational environment in modern schools is investigated. Objective necessity to advance the pedagogical culture of parents in saving and promotion of health of children and adolescents is grounded. Leading principles of cooperation of school and family and form of methodical work with parents to improve the quality of teaching students skills of healthy lifestyles are characterized.

Проект
Полтавської загальноосвітньої школи
I – III ступенів № 11
"ЗДОРОВА ДИТИНА У ШКОЛІ Й РО-
ДИНІ"

Мета проекту: сприяти розвитку співпраці сім'ї і школи в напрямі формування здоров'язбережувального освітнього середовища.

Координатор – В. О. Олійниченко, директор школи.

Виконавці: Н. І. Приходько, заступник директора з навчально-виховної роботи; Н. А. Беседа, практичний психолог; Н. В. Ремез, соціальний педагог.

Учасники проекту: адміністрація, педагогічний колектив, психолог, соціальний педагог, логопед, педагог-організатор, бібліотекар, медична служба, батьки (опікуни) учнів Полтавської загальноосвітньої школи № 11, а також лікарі, представники служби у справах сім'ї та молоді, правоохоронних органів, інших громадських організацій міста Полтави, діяльність яких пов'язана із здоров'язбереженням молодого покоління.

Ресурси:

- ♦ класні кімнати із нанесеною на стелі схемою універсальних символів для проведення офтальмотренажу згідно з методикою зорово-рухових траєкторій за В. Базарним;

- ♦ забезпеченість класних кімнат мішечками для формування правильної постави, перовими ручками, масажними килимками, таблицями із зображенням схеми універсальних символів для офтальмотренажу за В. Базарним;

- ♦ набір друкованих та відеоматеріалів: тематичні папки, психолого-педагогічна і науково-методична література із здоров'язбережувальної тематики, узагальнення кращого педагогічного досвіду упровадження здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи.

Термін реалізації проекту: 2009 – 2012 рр.

Обґрунтування проекту. Соціальні, економічні та політичні зміни в суспільстві, пов'язані зі становленням державності в Україні, передбачають підвищення ролі сім'ї у вихованні особистості дитини. Це висуває нові вимоги до реалізації виховної функції родини. Щоправда, ситуація ускладнюється недостатньою готовністю сучасних батьків до здійснення сімейного виховання на якісному рівні. О. Вишневський пояснює цю проблему так: "Внаслідок удержавлення системи виховання родина успадкувала відчуженість батьків та дітей, що дуже послабило її внутрішній духовний організм" [6, с. 322].

Зазначимо, що вивченню проблеми родинного виховання приділяли увагу видатні педагоги: К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський. Сутність родинного виховання досліджували С. Франк, І. Мірчук, О. Кульчинський, Г. Ващенко. Значний внесок у поповнення педагогічної скарбниці належить М. Стельмаховичу, який розробив основи української родинної педагогіки.

Аналіз нормативно-правової бази вказує на те, що на законодавчому рівні за батьками закріплюється обов'язок дбати про життя і здоров'я дітей, а також створювати належні умови для життєдіяльності дитини в родині. Наприклад, у законах України "Про освіту" та "Про попередження насильства в сім'ї" знаходимо підтвердження того, що одним із найголовніших обов'язків батьків є збереження здоров'я їх дітей. До того ж, у Статті 51 Конституції України засвідчена відповідальність батьків за утримання дітей до повноліття.

У зв'язку з цим гостро постає проблема розширення меж родинного спілкування і залучення батьків до формування здоров'язбережувального середовища в школі.

Це дає змогу виокремити такі **завдання проекту:**

1. Окреслити головні змістові лінії співпраці педагогів і батьків із метою покращення умов реалізації здоров'язбережувального педагогічного процесу в школі.

2. Виокремити та схарактеризувати провідні принципи взаємодії школи і родини під час спільної здоров'язбережувальної діяльності.

3. Визначити форми роботи, які підвищують ефективність створення здоров'язбережувального середовища в школі із залученням батьків.

4. Здійснити моніторинг здоров'я школярів.

5. Розробити психолого-педагогічні рекомендації для батьків щодо конструювання стійких мотивацій до здорового способу життя у дітей та родини загалом.

6. Із метою підвищення рівня культури здоров'я сучасної родини розробити і впровадити у межах методичної роботи школи комплекс заходів для батьків із здоров'язбережувальної тематики.

У контексті дослідження теоретичних основ співпраці школи і сім'ї на особливу увагу заслуговують ґрунтовні **принципи** взаємодії педагогічного і батьківського колективу. Н. Мойсеюк зазначає: "Спільна робота школи і родини ґрунтується на принципах гуманістичної педагогіки: пріоритетності сімейного виховання, громадянськості, демократизму, гуманізації взаємин педагогів і батьків,

ретроспективності, педагогізації батьків" [8, с. 514]. Спробуймо довести значущість названих принципів під час створення здоров'язбережувального середовища в школі.

♦ Зважаючи на принцип *пріоритетності* сімейного виховання, провідними в родині повинні стати напрями формування здорового способу життя молодого покоління, адже саме в сім'ї закладаються основи здоров'я дитини. Не викликає сумніву факт, що "родина була й лишається головним осередком становлення і розвитку особистості дитини. Саме батьки вводять маля в складний світ людських взаємин, навчають відрізнити добро від зла, хороше від поганого" [7, с. 3].

♦ Доцільність принципів *громадянськості* та *демократизму* ми вбачаємо в усвідомленні важливості здоров'язбережувальної місії сім'ї в суспільстві, а також налагодженні між школою та родиною співпраці під час навчання учнів здорового способу життя.

♦ Керуючись принципом *гуманізації*, взаємовідносини між педагогами і батьками слід будувати на повазі та довірі один до одного, спрямовуючи увагу на позитивний результат спільної здоров'язбережувальної діяльності.

♦ Утілення принципу *ретроспективності* забезпечить підґрунтя для ефективного здоров'язбереження дітей за допомогою використання історичного досвіду розвитку культури здоров'я.

♦ Принцип *педагогізації* батьків пов'язаний із організацією педагогічного всеобучу батьків із питань збереження та зміцнення здоров'я дітей і підлітків. Із цього приводу В. Сухомлинський писав: "Учіть батьків мистецтва виховання як найбагатроднішої, найлюдянішої, найвищої творчості, як виконання високого громадянського обов'язку" [9].

Реалізація названих принципів у співпраці вчителів та батьків сприятиме якісному та ефективному створенню здоров'язбережувального середовища у школі.

Зміст проекту умовно розділено на такі блоки:

♦ **Соціально-психологічний блок**

Соціально-психологічне консультування батьків із питань збереження і зміцнення здоров'я дітей. Аналіз умов шкільного середовища із позиції здоров'язбереження школярів. Вивчення особливостей родинного середовища під час відвідування сім'ї вдома. Забезпечення соціально-психологічного супроводу здоров'язбережувального педагогічного процесу в школі.

♦ **Медичний блок**

Аналіз стану здоров'я школярів. Виокремлення основних груп патології

здоров'я учнів. Надання медичних рекомендацій із питань збереження і зміцнення здоров'я учнівського колективу. Індивідуальне консультування батьків щодо попередження ускладнень здоров'я дітей унаслідок хронічних захворювань. Бесіди із батьківською громадськістю про доцільність дотримання правил гігієни учнями вдома та у школі з метою профілактики інфекційних захворювань.

♦ **Блок просвіти батьків**

Здійснення педагогічного всеобучу батьків шляхом проведення відеолекторію, лекцій, "круглого столу", аукціону ідей родинного виховання. Забезпечення діяльності батьківського університету основ здоров'я, а також роботи педагогічної світлиці (підготовка куточка для батьків; забезпечення доступу батьків до тематичних тек з інформацією, спрямованою на розв'язання актуальних проблем виховання дитини у сім'ї та формування культури здоров'я в родині; формування бази довідкової інформації для батьків). Організація бібліотечних виставок, зразків спільної родинної творчості тощо.

♦ **Блок практичної взаємодії школи і сім'ї**

Родинні свята; спортивні змагання; ігри (рольові, музичні, на основі традицій рідного краю); вечір запитань і відповідей; "круглий стіл" за участю батьків, представників громадських організацій, педагогічних та медичних працівників; тренінгові заняття; участь у шкільних проєктах; проведення акцій щодо пропаганди здорового способу життя.

Очікувані результати:

♦ Підвищення педагогічної культури батьків у напрямі збереження і зміцнення здоров'я дітей.

♦ Конструювання та зміцнення стійких мотивацій та ціннісних настанов родини до здорового способу життя.

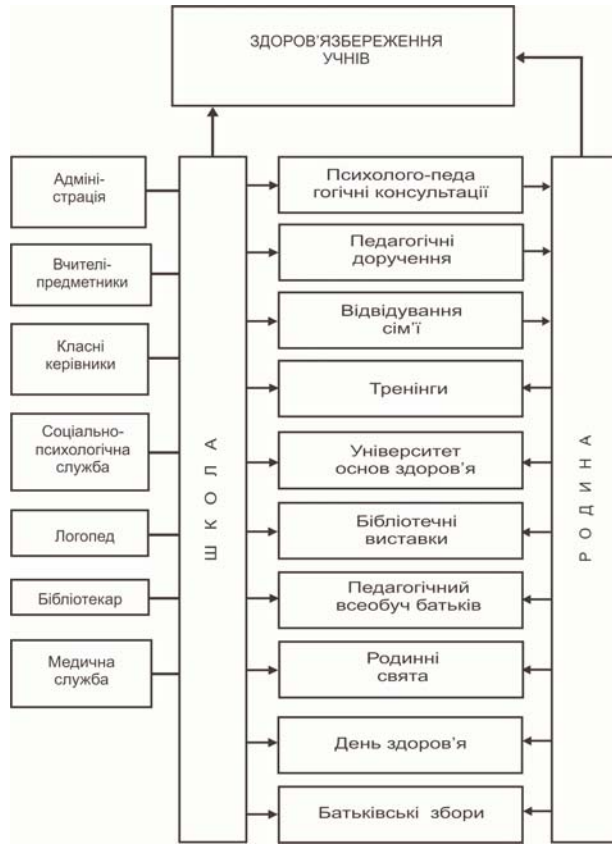
♦ Покращення показників моніторингового дослідження здоров'я школярів.

♦ Забезпечення якісного формування здоров'язбережувального освітнього середовища у школі завдяки співпраці батьків і вчителів.

Ефективність створення здоров'язбережувального простору в школі, на нашу думку, залежить від установаження і розвитку взаємодії між членами педагогічного колективу, адміністрацією, соціально-психологічною та медичною службами школи і батьками. Ми переконані, що завдяки використанню різноманітних інноваційних та традиційних форм роботи з батьками вдасться підвищити їх рівень підготовки до виховання здорової дитини. Ураховуючи цей факт, ми відоб-

разили дієві, на наш погляд, форми співпраці школи та сім'ї у схемі 1.

Схема 1
Форми методичної роботи з батьками в умовах створення здоров'язбережувального середовища в школі

Висновки.

1. Узагальнюючи, зауважимо, що якість формування в учнів навичок здорового способу життя значною мірою залежить від співпраці педагогів і батьківської громадськості у напрямі формування здоров'язбережувального освітнього середовища у сучасній школі. Це, своєю чергою, потребує реалізації головних принципів взаємодії школи і родини, таких як: гуманізація, пріоритетність сімейного виховання, демократизм, громадянськість, ретроспективність та педагогізація батьків.

2. Підкреслимо, що підвищення культури здоров'я у родині сприятиме здійсненню здоров'язбереження дітей і підлітків у сучасній школі на якісно новому рівні.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у розробленні критеріїв результативності взаємодії педагогічного і батьківського колективів під час формування здоров'язбережувального освітнього середовища у школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про освіту" // *Голос України*. – 1996. – № 77.
2. Закон України "Про попередження насильства в сім'ї". – 15 листопада 2001 року. – № 2789-III.
3. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії ВРУ 28 червня 1996 р. – К. : Преса України, 1997. – 80 с.
4. Беседа Н. А. *Робота з батьками у системі методичної роботи зі створення здоров'язбережувального середовища* / Н. А. Беседа // *Педагогічний процес: теорія і практика* : Зб. наук. пр. / за заг. ред. С. О. Сисоєвої. – К. : Вид-во "ЕКМО", 2009. – Вип. 3. – С. 32 – 37.
5. Бобрицька В. І. *Формування здорового способу життя у майбутніх учителів* : монографія / В. Бобрицька. – Полтава : ТОВ "Поліграфічний центр "Скайтек", 2006. – 432 с.
6. Вишневецький О. *Теоретичні основи сучасної української педагогіки* : навч. посіб. / О. Вишневецький. – К. : Знання, 2008. – 566 с. – (Навчальний посібник. – 3-тє вид., доопрац. і доп.).
7. Кузьмінський А. І. *Педагогіка родинного виховання: навч. посіб.* / А. Кузьмінський, В. Омеляненко. – К. : Знання, 2006. – 324 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
8. Мойсеюк Н. Є. *Педагогіка* : навчальний посібник / Н. Мойсеюк. – [3-тє вид.]. – Київ : ВАТ "КДНК", 2001. – 608 с. – (Навчальний посібник. – 3-є вид., доп.).
9. Сухомлинський В. О. *Сто порад учителям* : Вибр. тв. в 5 т / В. Сухомлинський. – К., 1978. – Т. 2. – 1978. – 537 с.
10. Щербакова К. Й. *У сім'ї росте дитина* / К. Щербакова, Г. Григоренко. – К. : "Неопалима купина", 2006. – 240 с.

Стаття надійшла в редакцію 13.05.2010 ■